

"לבניינה של תורה" – חלק שמיט

שיחה שנמסרה בביהמ"ד כפי מו"ר ראש הישיבה, הרב ברוך וידר שליט"א "קבעת עיתים לתורה?"

שיחה בעניין לימוד התורה (ו) – לימוד הדף היומי

החומרית של הגוף המורידה אותו למטה לבין המשיכה הנשמית המוליכה אותו למעלה.²

הגמרא במסכת קידושין³ מלמדת אותנו יסוד גדול וחשוב. הגמרא שם ממשיכה משל על התורה: "משל לאדם שהכה את בנו מכה גדולה והניח לו רטייה על מכתו, ואמר לו: בני, כל זמן שהרטייה זו על מכתך, אכול מה שהנאתך ושתה מה שהנאתך, ורחוץ בין בחמין בין בצונן ואין אתה מתיירא... כך הקדוש ברוך הוא אמר להם לישראל: בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה – אין אתם נמסרים בידו". מדוע האב הכה את בנו ואחר כך הניח תחבושת? התשובה מאוד פשוטה ועמוקה, וגנוזה בה תמציתם של כל חיינו. האב הוא בורא העולם. האדם בא לחיי העולם הזה באופן שיש בו "מכה" – כלומר חסרון, שהלוא "יצר לב האדם רע מנעריו" – "משנער לצאת ממעי אימו"⁵. האדם בא לעולם הזה במטרה להתמודד עם הפער שבין הגוף

היום הוא יום השנה לפטירת הרב משה צבי נריה זצ"ל, המכונה: "אבי דור הכיפות הסרוגות", שאנחנו – כל היושבים כאן אף אלו שלא ראוהו מעולם – חבים לו רבות. חשוב לי להזכיר זאת, למרות שלא נעסוק היום בדמותו, על מנת שהדבר יהיה בתודעתנו ומפני שיש לו זכות גדולה גם בהקמתו של בית-המדרש הזה.

במרדף הגדול

של החיים הסואנים

שבעולם המודרני

מחווה לימוד הדף היומי

אי של שפיות,

אי של רוגע

"בראתי לו תורה תבלין"

מתחילת ה'זמן' אנו עוסקים בבירור פנימי עמוק על מגמתנו בישיבה. בירור זה נוגע למגמתנו בכל חיינו. כל אחד מאיתנו וכל אדם חי באופן תמידי במתח שבין שני החלקים שאנו נושאים באישיותנו – החלק הגופני והחלק הנשמתי. הקב"ה

הרכיב אותם ביחד, הרכיב נשמה בתוך גוף, כפי שמבארים הראשונים את הפסוק: "וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה". מאז, מבריא האדם, ועד היום חייו של כל אחד מהברואים מלווים במתח שבין הגוף והנשמה, במתח שבין המשיכה

² עיין תניא, פרקים א-ב; עיין עוד אורות הקודש, חלק ג, עמוד קלז: "אין לשער גודל ערכה של הידיעה הרזית בדבר שתי נפשות, הקדושה והטמאה, אשר לאדם, ואיך שכל אחת שואפת להגדיל ממשלתה בגויה האנושית".

³ דף ל, עמוד ב

⁴ בראשית, פרק ח, פסוק כא

⁵ רש"י שם

¹ בראשית, פרק ב, פסוק ז. עיין רמב"ן, רבנו בחיי. עיין עוד בפירוש הדר זקנים: "ברא האדם הנשמה מן העליונים והגוף מן התחתונים".

חז"ל⁹: "לא עליך המלאכה לגמור", ומאידך "לא אתה בן חורין ליבטל ממנה". למרות שאינך יכול לסיים הכל מכל מקום אין הדבר מורה שאין עליך אפילו להתחיל בכך¹⁰. אין לך ברירה, אתה חייב להתחיל!

יש בנוגע לזה עצה נפלאה ממעינה של החסידות. היום, י"ט בכסלו, הוא יום חגה של החסידות, וברצוני להביא גביש נפלא בענייננו מאוצרות תורת החסידות. בהמשך הגמרא בקידושין שהבאנו לעיל נאמר: "ואמר רבי שמעון בן לקיש: יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו". זוהי שליחותו של היצר הרע: "מבקש המיתו", להוציא את האדם מהעולם הזה. בפשטות נראה שכוונת הגמרא ללמדנו שההתמודדות מלווה את חיינו יום-יום, רגע-רגע. כל העת אנו מתמודדים.

תורת חסידות העמיקה בעניין זה יותר, ונדמה לי שיש בדבריה עצה היקרה מפז. אם אדם בן שמונה-עשרה יחשוב שעד לשנתו המאה ועשרים נותרו לפניו עוד מאה ושתיים שנים בהן עליו להילחם ללא הרף ביצרו הרע הוא יחוש רפיון, הוא יתייאש מראש. לפיכך אמר ריש לקיש שיש להתבונן על כל יום כמלחמה בפני עצמה, בכל יום ישנו קרב בפני עצמו. אל תחשוב על המחר, אלא היום הילחם בקרב ותנצח. את זאת רמזו לנו כאן חז"ל בדבריהם. כך ביארו בספרי החסידות¹¹.

והנשמה שהקב"ה הרכיב אותם יחדיו. על כך הוא יקבל את שכרו, מאחר והוא בנה את שלמותו בכוחות עצמו, ובכך מקבלת היא משמעות רבה יותר, כפי שמבאר הרמח"ל⁶. אני אוסיף שזו תהיה גם הנאתו של האדם.

המכתבים שהקראנו לאחרונה נוגעים בנקודה אמיתית, והיא שאנחנו רוצים גם ליהנות. אכן, כאשר אדם מחובר לתורה באופן אמיתי – לא בדרך עראית, לא 'זעיר פה זעיר שם' – הוא חש שלמות, שלוה ושמחה. ידוע לכל שהנאה חיצונית היא ללא משמעות. פעמים רבות שהנאה גשמית גדולה ככל שתהיה מותרת את האדם ריקני, שבור ומתוסכל, מלא נקיפות מצפון. אולם, הנאה שבאה ממקור התורה ועל פי התורה הינה בעלת משמעות ואיננה משאירה תחושת ריקנות. לא בכדי מביא הרמח"ל ב'מסילת ישרים' את דברי חז"ל⁸ שהאדם עתיד ליתן את הדין על כל מה שהוא היה יכול ליהנות ממנו בעולם הזה ולא נהנה ממנו. הקב"ה לא הביאנו לעולם הזה כדי שנסבול, אלא כדי שנהנה בו. השאלה היא מהי הנאה אמיתית? החטא מותר ריקנות בלב האדם. הפיתרון לכך הוא הרטייה המרפאת את המכה. רצון האב הוא שהילדים יולדו עם מכה, כלומר: שבנבראים יהיה חיסרון, אבל יחד עם זאת הוא נתן לנו דרך להתמודד עם חיסרון זה, דרך המצריכה עבודה גדולה. זה שכרנו בעבודתנו להשלים עצמנו.

"ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה"

ברצוני לומר דבר מחודד מאוד. אדם המתבונן על מלוא רוחבו של התלמוד הבבלי או על ארבעת חלקי ה'שלחן ערוך' עלול לקבל חולשת הדעת, ולחשוש שאין בכוחו להקיף את כל המרחב הגדול הזה. על כגון זה אמרו לנו

⁹ אבות, פרק ב, משנה טז
¹⁰ עיין ויקרא רבה, פרשה יט, אות ב: "ר' חנין דציפורין פתר קרא בתלולית זו של עפר. מי שטפס מהו אומר: מי יכול לקצות את זו? מי שפקח מהו אומר: הריני קוצץ שתי משפלות היום שתי משפלות למחר עד שאני קוצץ את כולה. כך מי שטיפש אומר: מי יכול ללמוד את התורה? נזיקין ל' פרקים, כלים ל' פרקים! מי שפיקח מהו אומר: הריני שונה שני הלכות היום שני הלכות למחר עד שאני שונה את כל התורה כולה".

¹¹ עיין ערבי נחל, בראשית, דרוש כג: "כי כתבו בספרי מוסר עצה יעוצה לאדם להקל מעליו עבודת הש"י נגד היצר הרע אשר הוא גורם לו כבדות ועצלות, והוא שכאשר האדם מעלה על לבו כי ימי שנותיו ע' שנה והיצר הרע אורב לו והוא צריך להילחם תמיד נגדו וחושב בלבו שזהו דבר שאי אפשר להילחם כ"כ זמן רב ולהינצל מיד היצר הרע... וזהו עצמו פיתוי היצר הרע ומחשבותיו שעי"ז בא לו כבדות ועצלות. ואמנם העצה היעוצה לאדם לדחות עצלות זה מלבו הוא כי יום

⁶ עיין דעת תבונות, אות יח: "כדי שתהיה ההטבה הטבה שלימה, ידע בחכמתו הנשגבה שראוי שיהיו המקבלים אותה – מקבלים אותה ביגיע כפם, כי אז יהיו הם בעלי הטוב ההוא, ולא י שאר להם בושט פנים בקבלם הטוב, כמי שמקבל צדקה מאחר".

⁷ פרק יג

⁸ ירושלמי, קידושין, פרק ד, הלכה יב

”עשה תורתך קבע”

ברצוני ללכת בדרך זו ולומר כך אף בצד החיובי של הדברים. זכינו וקיבלנו מבורא העולם את התורה שבעל פה, וכפי שאומרת הגמרא¹² ש”לא כרת הקב”ה ברית עם אלא בשביל דברים שבעל פה”. ביום הדין ישאלו אותנו האם למדנו את כל התורה¹³. תביעה זו אינה תלויה בנו והיא עלולה לייאש. אדם עלול לחוש שאין ביכולתו להקיף את עשרים כרכי הש”ס, שכיום בשל הגמרות המבוארות כבר עולים למניין עשרות, ובשל כך יחליט שהוא ייצא ידי חובת קביעת עיתים לתורה בקריאת עלוני שבת וכדומה. לכן הכלל הוא כדברי המשנה: ”לא עליך המלאכה לגמור”, ומאידך ”לא אתה בן חורין ליבטל ממנה”.

זכור לטוב אותו יהודי מופלא, רבי מאיר שפירא זצ”ל, ראש ישיבת חכמי לובלין, שעשה מהפכה עולמית. ביסוד הרעיון אותו הגה עומד למעשה הרעיון שהביעה תורת החסידות ביחס למאבק היצר להתבונן על כל יום כעל מלחמה בפני עצמה. הוסיף על כך רבי מאיר שפירא וסלל את הדרך לחיות חיים שלמים, את הדרך להקיף את כל התורה שבעל פה – בכל יום קרב אחד, בכל יום דף אחד. זו תורף המצאתו של אותו יהודי.

אני מוסיף על כך, ויש לי הסכמה על כך מגדולי ישראל לומר זאת, שכך יש לנהוג אפילו אם הלימוד יהיה בעזרת ספרות עזר – גמרות שוטנשטיין, ’מתיבתא’ או ’ושננתם’ וכדומה. העיקר הוא קביעות הלימוד¹⁴. עולם מלא עומד לפניך, ואם יש צורך מצא לך את מי שיסביר או היעזר בגמרא מבוארת או

אתמול כבר הלך לו ואיננו ויום מחר אין האדם בטוח בחייו... נמצא לפי זה אין עיקר מלחמתו נגד היצר הרע רק יום אחד... ואין זה דבר כבד לאדם להשגיח על מעשיו ועל עניניו יום אחד, ועי”ז יודרו היטב בעבודת הש”י מאחר שאינו רק יום אחד; עיין עוד תפארת שלמה, רמזי פורים, ובכל יום.

¹² גיטין, דף ס, עמוד ב

¹³ עיין נפש החיים, שער ד, פרק ב

¹⁴ עיין ברכי יוסף, יורה דעה, סימן רמו, אות ד (בשם צוואת רבי שעפטיל שנדפסה בסוף ספר יש נוחלין): ”לימוד הגמ’ ורש”י תוספות חיוב כמו הנחת תפילין”.

באפליקציה. אי-השלמות אינה סיבה מלחדול מהכל. ”לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה”!

החשוב ביותר הוא שיש לך קביעות של לימוד, החשוב ביותר הוא שאינך הולך לישון לפני לימוד הדף. גם בישיבה הדבר אפשרי, בנוסף לעיון במסכת הישיבתית. היום ארוך וניתן למצוא את הזמן גם לכך. מו”ר הרב הדרי זצ”ל לימדני שלאדם רציני המסדר לעצמו את סדר היום יש זמן להכל. אבל לזה שאין לו ’זמן’, אין לו זמן לכלום. על ידי שתתרגל לקביעות זו תמשיך בה גם אחרי שנות הישיבה, בחיים הרגילים, גם כשתהיה ר”מ, גם כשתהיה רופא, גם כשתהיה איש היי-טק. ברוך ה’, כיום יש חיילים מהישיבה שלומדים דף יומי. מדהים! איזה נחת יש לקב”ה מכך.

בדוק ומנוסה, אם אין לאדם לימוד קבוע עלולים לחלוף עליו אפילו שלוש הימים של ’בין הזמנים’ מבלי שיפתח ספר. ללא קביעות לא נותר מאומה. מפחיד להגיד זאת. עוד יותר מפחיד להגיד, שייתכן שאף לאחר שיחיה אדם מאה שנים נשמתו תשוב ליוצרה כשהיא רעבה. למרות שהוא פעל רבות, אכל ושתה, נשמתו לא קיבלה מהנאות בלתי שלימות אלו.

”לשקוד על דלתותי יום יום”

בעוד כשבועיים וחצי יתחיל מחזור חדש של לימוד הדף היומי. זוהי הזדמנות נפלאה לעלות על הרכבת המיוחדת הזו. לכן אני מציע להתחיל ביום ח’ בטבת, ואפילו כבר היום, ממסכת ברכות. כדאי להתחיל בקביעות הדף היומי עוד במהלך שנות הישיבה. וודאי שמומלץ הדבר לשיעורים ד’ וה’, ולבני שיעורים נמוכים יותר כדאי להתייעץ עם הר”מ שלהם בנוגע לכך. יש בישיבה חבורות הלומדות יחד את הדף. אני אישית סבור שיותר טוב ללמוד לבד ובחברותא וגם בסיוע גמרא מבוארת. העיקר ללמוד בקביעות, כדוגמת קרבן התמיד – יום יום, יום יום.

במאמר שהופיע לאחרונה נכתב על ”החיים הסואנים של העולם הזה”. החיים כיום בעולם

הש"ס שיתקיים בחדרה. סיום ש"ס בתוך בית-מדרשנו הוא "יומא טבא"¹⁵.

לסיום אנסה להיות פֶּה לנשמתו של כל אחד האומרת לו: בבקשה התגבר. תן לי דף, תן לי משהו. בתמורה אתן לך את הסיפוק שאתה מחפש אחרי כל העת. אתן לך שמחה, אתן לך את ההנאה והאושר שאתה תר אחריהן כל העת. ייתכן שאפילו עושר, ברצון ה'. אל תיתן לי לצאת ממך בסוף ימך בהיותי רעבה ומצומקת, בעוד גופך אכל וזלל כל חיך.
 "עֵץ חַיִּים הֵיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ", להחזיק קבוע בתורה, להחזיק קבוע בדף, "וְתִמְכֶּיהָ מֵאֲשֶׁר"¹⁶.

המודרני הם מרדף אחד גדול. במרדף הזה של החיים הסואנים מהווה לימוד הדף היומי אי של שפיות, אי של רוגע. אדם סוגר את המכשיר הסלולארי ונכנס לשיעור דף יומי, גם אם הוא מנהל בית חולים או שיש לו משרד עורכי דין. התשובה למרדף היומי של היצר היא לקיים מרדף יומי אחרי הדף, מעין הדרך שהציעה החסידות.

זהו עומק הרעיון שרצינו לומר היום. עצת היצר היא שאדם יאמר שהוא מעדיף ללמוד בקצב שלו. אין להאמין לו! היצר מעונין להפיל את האדם עד יום מותו. רבבות היום מראים שלא כך הדבר. רובא דעלמא אינם מצליחים לשמור על הקצב האישי, מפני שהחיים בעולם המודרני תובעניים והם כמרדף אחד גדול. חייו של לומד דף יומי נראים אחרת. הדף היומי הופך את האנשים הכי לא מחויבים למתמידים גדולים שלא עוברים יום בלי תורה. זו בעיני התשובה למלחמת היצר היומית המצויה גם בתוככי בית המדרש – חידוש!

אציע עוד הצעה מאוד פשוטה בכיוון רעיון של החסידות – אל תחשוב על הקושי בלימוד זבחים ומנחות או נידה ועירובין. כעת תתחיל בלימוד מסכת ברכות, ובעזרת ה' בסוף השנה כבר תהיינה לך מסכתות ברכות ושבת ביד. האם אכן תדע את כולן היטב? כנראה שלא, אבל על כל פנים ישנה חשיבות לכך שתסיים ברכות ושבת, שתכיר את האוצרות המפוזרים בין דפי המסכתות הללו.

"יומא טבא לרבנן"

בישיבה ייערכו, בעזרת ה', שלושה סיומי ש"ס של תלמידים. בעזרת ה' נעשה סיומי ש"ס ברוב עם ובכבוד תורה גדול.

בנוסף לכך, מחר יהיה "יומא טבא". מחר בשעות אחר הצהריים רבים מאברכי הישיבה יסיימו יחדיו ש"ס שלמדו לעילוי נשמת אימו של אחד מבוגרי הישיבה. הם ייסעו לסיום

¹⁵ עיין שבת, דף קיח, עמוד ב: "ואמר אביי: תיתי לי, דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן".

¹⁶ משלי, פרק ג, פסוק יח. עיין רוח חיים (לרבי חיים מוולוז'ין) על אבות, פרק ו, משנה ו: "כי העולם ים זועף וגליו סוערים להטביע במצולות התאוות, אך הבא להנצל יאחז בעץ החיים היא התורה, והיא התבלין ליצר הרע ותאותיו. והפורש ממנה כפורש מחיים כי היא חיינו".

